

Rettsak om ”unaturlig omgængelse”

*Tingbok for Hadeland, Land og Valdres nr. 50, folio 196b-198a.
Bjellum tingsted i Jevnaker 26. mars 1729.*

H^f: Cancelie Raad vice Laugmand og fougidt Casper Nernst loed ved sin fuldmegtig Mons^f: Knud Laursen udj Redte Producere Deris Excel: H^f: Stiftbefalings Mandens Høye ordre, hvor efter Delinqventen¹ Lars Olsen for sin begangne u-Christelige gierning med u-Naturlig omgængelse med It Skyd² er blefuen ved Skriftlig kald og Varsel stefndt til Dobms lidelse og vedbørlig undgiældelse efter loven, dend Høybemt^e: ordre blev oplest for Redten af dato d: 9de febr: 1729.

Der efter indgaf Fougdens Fuldmegtig Stefnemaalit som ligeledis blev for Redten oplest af dato d: 15de febr: 1729.

Den indstefndte Delinqvent Lars Olsen som for Redten ved behørig Vagt uden Jerns Heftelse blev fremstillet, vedstaar efter tilspørsel at verre louglig stefndt for denne Sag og gandske benegtede at hand ej haver haft nogen u-Nadturlig beblandelse med det Skyd som han: beskyldes, hvilche hand paastoed han: bør ofuerbevises at Anders Holt som det hafuer angifvet, kunde iche fragaae det hand var allene i Marchen og kiørte Saugtømmer for Anders Holt i fra det vand Myla hvor Tømmerit var Sammenlundet og op ofuer Bachene som blev lagt paa en Slet it støche fra den Hyte hvor hand hafde sin leje om Naten, og da var Anders Holt saa vel som hands medtiener Gulbrand Gulbrandsen samme tiid ved Hyten tilstede, og da hand var ankommen med Tømmerit som hand med 3de Hester allene fremkiørte til dend for om-melte Slete, slepte hand det blache Skyd som hand er beskylt for at haft omgængelse med Ned at Vejen, Imedens hand lesede fra de andre Hester og skulde fare efter dend 3^{die} Vending efter Saugtømmer, og efter at delinqventen Lars Olsen blev af yderste Magt for manit til sandheds bekiendelse, tilstoed hand langt omsider at hand Vendte Skydet ned ad Bachen, og saa stoed hand paa Marchen og bedref gierningen, og da Anders Holt som var hands Hosbonde kom gaaende fra Hyten til han:, blev hand vars til han: og sagde hvad gjør du nu, da hand forloed Skydet, og indstag sin Hemmelighed tillige med Skiorten ind ad sine boxser, mens hand kom iche saa vit at hand hafde kiøed i kiøed, saa som Anders holt kom for hastig til ham og blev det vars, da hand dog var i fuld agt at gjøre det.

Fuldmegtigen fremkaldede saa de instefndte Prouf, som hand bad Redten vil afhøre, de efter melte Vidner blev derefter fremkaldet, og den: formanit at vidne deres sandhed, for Hvilchen og æden af loubogen blev aflest.-

Fremstoed saa det 1ste Vidne Anders Jensen Holt der efter aflagde Sahl: æd Proufuede at da Delinqventen Lars Olsen var ankommen til den Plads hand aflagde Tømmerit, kom hand gaaendes fra Hyten og agtede sig til dend steed Tømmerit blev lagt og vilde see hvorledis Lars Olsen hafde laugit sig med kiørselen og da Lars Olsen hafde tagit Skydet fra stochen, vendte hand samme Skyd tilbage, og hand som Vidne saae efter Lars Olsen, da blev hand vars at Lars Olsen hafde sadt Skydet uden for en Liden Bache, da hand saaeg Lars Olsen stoed og holt Skydets lompe udj den vestre Haand til side, og hand hafde sin Hemmeligs Ting udj dend Høyre Haand, og lagde saa begge sine Hender op ad Ryggen paa Skydet, og brugte sig med dend saa hand efterkom sin unde villie, saa hand iche andet kunde see, end som Lars Olsen er bedref gierningen, og som hand var bedst udj Arbeide hvad endten hand da hafde afgjort gierningen eller ej veed hand iche, saa Lars Olsen sig tilbage da hand blev ham som vidne var, da talede hand til Lars Olsen og sagde hvad gjør du nu, hvor efter Lars Olsen forloed Skydet og gich paa dend Høyre side at Skydet og giemte sin Hemmelig Reedskab, og gich saa der

¹ Delinkvent = fra det 17. og inn i det 19. århundre vanlig betegnelse på forbryter som sitter arrestert og venter på sin dom (Norsk historisk leksikon).

² Skjut = hoppe.

efter frem til Skydets hofde og en stirrede paa samme Skyd lige ind at Øyene, da hand skiente paa ham for dend gierning hand bedref, og bad ham gaae sin kaas, saa hand aldrig maadte see ham mere, hvorpaa hand Reiste hiem med Hestene da Lars Olsen saa vel som Gulbrand Gulbrandsen fulte med, hvor efter hand gaf Lars Olsens bedrefne gierninger an først for Sogne Presten og siden for Stedets Lensmand Ole Borch, da Lensmanden paagreb Lars Olsen med vagt og bragt ham med sig udj Arrest. Knud Larsen tilspurte vidnet, hvor forre hand iche strax tiltalte delinqventen da hand fornåm at hand lauede sig til denne onde gierning, og samme før det blef bedrefvit seet afvergit. Vidnet svarede, at hand kom sig iche saa megit for af bedrøvelse da hand gjorde gierningen, saa som delinqventen var alt udj sin Ondskabs gierninger som Skiede hasteligen da hand kom til han:, saa som det var ej langt paa-gjørnedes. 2^{det} hvorledes Vidnet understoed sig at have saadant u-oplyst Menniske i sit brød uden at lade lære han: sin børne lærdom og Christendom, svarede at hand var ej lenger hoes ham udj tieniste end som end 14ten Ugers tiid, og kendte ham aldrig før hand kom i tieniste hoes han:, hand hafde lejet ham udj it Aars tieniste og Skielte ham derfor udj løn 3 rixdr: og fulde kleder saa hand ej vidste andet tilforn endsom hand forstoed sin Christendom, og ej heller bad hand han: derom, at lade ham undervise udj hands Børne Lerdøm, og naar hand holte kor og Bøn om aftenen med sine Folch, saa sad hand og sof, omskiøndt hand talede ham til derfor.

Det 2^{det} Vidne Gulbrand Gulbrandsen nu tienende hoes Anders Holt, Proufuede efter aflagde Sahl: æd, at samme daug som Lars Olsen hafde bedrefvit den onde gierning med Skydet kom Anders Holt og Lars Olsen til han: frem ad Hyten hvor hand var, da hørte hand at Anders Holt spurte Lars Olsen ad, om hand tiere hafde bedrefvit saadan gierning som hand bedref med dend Blache Merra, hvor til Lars Olsen svarte ham at hand ej hafde gjort det før.

Det 3^{die} Vidne Svend Helgesen Dehlen, og 4de Vidne Erich Øriansen Husmand paa HalvorsrudEjer, Proufuer efter aflagde Sahl: æd, at da de efter lensmandens begier var ankommen til Holt i følge med Lensmanden for at paagribe Delinqvinten Lars Olsen, og bringe ham udj Arrest, og som Lars Olsen var kommen ude paa gaarden tillige med den:, spurte Lensmanden Ole Borch Lars Olsen hvad hand hafde bedrefvit med Anders Holtis Skyd, hvortil Lars Olsen indted svarede. Lensmanden spurde ham adter ad udj deres paahør, om hand hafde gjort den gierningen med Anders Holtis blache Skyd oftere end den gang som Anders Holt hafde seet, svarede Nej. Lensmanden derpaa talede til Lars Olsen og sagde, Jeg forstaar iche andet end du jo maa verre saga, da svarede Lars Olsen og opløftede sine hender i Vejret, og sagde der er en Herre ofuer os, som ved det, og falt saa udj graad, saa de iche kunde faae it ord af han: siden, hvor paa de bragte ham udj Arrest og forblef hoes han:, indtil de blefue afløeste.-

Delinqventen Lars Olsen blef tilspurdt hvor gammel hand er, svarede hand veed det iche, mens hands Moder Siri Laursdaater nerverende tilstoed at denne hendes Søn Lars Olsen er 21 Aar gaml: og hand haver til denne tiid endnu iche vaarit til guds bord, og befindes denne Delinqvent Lars Olsen megit slet og Enfoldig udj hands Christendom, og beredter ej at hafue lert hands Børne lerdøm, og efter tilspørsel tilstaar Delinqventen at hand ej veed hvad dend Synd betyder som hand bedrefvit hafuer, ej heller hvad Straf dend hafuer fortient, som saadanne Slemme gierninger bedrifuer.

Fougdens Fuldmegtig stillede Sagen under Redtens ofuervejelse, og paastoed Dom.

Afsagt.- Som Delinqventen Lars Olsen |:der befindes megit slet og u-opliust udj hands Christendom og Saligheds Sager:| haver tilstaait Aabenbare her for Redten dend grofue Synd og ondskab hand skal have bedrefvit med det blacht Skyd tilhørende Anders Holt, med hvilche hand bekiender at hafue haft legemlig omgængelse, ligesom hand og ej haver kundet negte det for de 3de ædfæstede Vidner Gulbrand Gulbrandsen Holt, Svend Dehlen og Erich Øriansen, da hand derom er vorden tilspurt af sin da verende Husbode Anders Holt som gierningen seet haver og Lensmanden Ole Borch, hvor om agten nermere og tydeligere udviser. Som da denne grofue Synd baade udj Tancher og gierninger ere bedrefuen af Laurs

Olsen, stridendes imoed Naturen og Christendommen, saa bør Laurs Olsen for saadan sin Skammelige og megit u-Christelige adferd lide og straffes andre ligesindede til Excempel og afskye efter Lovens 6te bog 13 Capt: og 15de Art: med Baal og Brand.-

*Tingbok for Hadeland, Land og Valdres nr. 50, folio 240a.
Bjellum tingsted i Jevnaker 2. august 1729.*

Efter tilspørsel af lensmanden Ole Borch tilstaar laugredten og de Tingsøgende almue at det forholder sig udj ald sandhed at Lensmanden hafuer underholt Delinqventen Lars Olsen med kost og varetegt uden nogen andens hielp i fra dend 17 Janv: da hand for hands begangne forseelse med Omgængelse imoed Naturen med it Skyd blef Aresterit, og indtil dend 18de Juny da hand blef ofuerlefuerit til Aggershuus Fedstning efter den derom faldene laugtings Døm, hvor om Lensmanden Ole Borch var Tingsvidne begiernede.